

Puszcza Białowieska – Co z tym planem zarządzania?

Barbara Rajkowska – Kierownik Projektu

Białystok 28.01.2022 r.

Plan prezentacji

- ☐ Gdzie jesteśmy, czyli o:
 - UNESCO i miejscu Światowego Dziedzictwa „Puszczy Białowieskiej”
 - sytuacji formalno-prawnej
 - założeniach projektowych
- ☐ Zadania, czyli co za nami a co przed nami
- ☐ Komunikujmy się - działania PR, upublicznianie informacji
- ☐ Trudności mogące mieć wpływ na „Ryzyko”
- ☐ Komitet Sterujący

O UNESCO i miejscu Światowego Dziedzictwa „Puszczy Białowieskiej”

- ❑ 1979 r. wpis na Listę Światowego Dziedzictwa
- ❑ 1992 r. wpis części białoruskiej, ustanowienie jednego obiektu transgranicznego
- ❑ 2014 r. rozszerzenie miejsca Światowego Dziedzictwa

Zmiana kryteriów wpisu z VII na **IX i X**, ustanowienie **Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości WUW** - Kulturowe i/lub naturalne znaczenie, które jest tak wyjątkowe, że przekracza granice narodowe i ma uniwersalne znaczenie dla obecnego i przyszłych pokoleń całej ludzkości

Konwencja - Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury (UNESCO) na jej siedemnastej sesji

UNESCO - Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury

O UNESCO i miejscu Światowego Dziedzictwa „Puszczy Białowieskiej” cd

- ☐ Wytyczne operacyjne do realizacji Konwencji światowego dziedzictwa, wersja polska z 2015 r.
- ☐ Planowanie Zarządzania dobrami Światowego Dziedzictwa Naturalnego, podręcznik dla praktyków
- ☐ Zarządzanie Światowym Dziedzictwem Przyrodniczym, poradnik światowego dziedzictwa

O UNESCO i miejscu Światowego Dziedzictwa „Puszczy Białowieskiej” cd

Kryteria Integralność

Obiekt stanowi duży, spójny obszar poddany różnym reżimom ochronnym, obejmujący wszystkie typy ekosystemów leśnych regionu i stanowiący naturalne środowisko życia dużych ssaków. Obecność rozległych, nieprzekształconych obszarów jest istotą ochrony przyrody. Niektóre z ekosystemów obecne w obiekcie (łąki wilgotne, tereny podmokłe, doliny rzeczne) wymagają utrzymania poprzez aktywne działania zapobiegające skutkom zmniejszonego przepływu wód oraz braku rolnictwa (koszenia łąk). Strefa buforowa zaproponowana przez oba Państwa-Strony wydaje się być wystarczająca do zapewnienia efektywnej ochrony integralności obiektu przed zagrożeniami spoza jego granic. Istnieje jednakże kilka wyzwań spowodowanych istnieniem barier wewnątrz obiektu oraz jego względnej izolacji przez otaczające go tereny rolne, wymagających ciągłego zarządzania i monitorowania.

O UNESCO i miejscu Światowego Dziedzictwa „Puszczy Białowieskiej” cd

Kryterium (IX): Puszcza Białowieska to różnorodny kompleks chronionych ekosystemów leśnych, będących przykładem lasów mieszanych typowych dla ecoregionu Europy Środkowej, oraz szereg siedlisk nieleśnych, w tym łąki wilgotne, doliny rzek i inne tereny podmokłe. Obszar ten obejmuje tereny o wyjątkowej wartości dla ochrony przyrody, obejmujące m. in. rozległe starodrzewia. Ten duży i zwarty obszar leśny jest miejscem występowania żywotnych populacji dużych ssaków, w tym ssaków drapieżnych (wilk, ryś i wydra) tworzących kompletną sieć pokarmową. Bogactwo martwych drzew – zarówno stojących jak i leżących – prowadzi do dużej różnorodności gatunków grzybów i bezkręgowców saproksylicznych. Wieloletnia tradycja badań naukowych nad niemal nienaruszonym ekosystemem leśnym oraz liczne publikacje, w tym opisy nowych gatunków, znacznie podnoszą wartość obiektu.

Kryterium (X): Puszcza Białowieska jest obszarem niezastąpionym dla zachowania różnorodności biologicznej, przede wszystkim ze względu na jej rozmiar, status ochronny oraz nieomal nienaruszony stan zachowania przyrody. Obiekt ten zamieszkuje największa żyjąca na wolności populacja żubra, który jest symbolem obiektu. Wartość Obiektu dla ochrony różnorodności biologicznej jest ogromna, zapewniając ochronę 59 gatunkom ssaków, ponad 250 gatunkom ptaków, 13 gatunkom płazów, 7 gatunkom gadów i ponad 12 000 gatunków bezkręgowców. Flora Puszczy jest różnorodna i ma istotne znaczenie na poziomie regionalnym, a sam obiekt odgrywa znaczącą rolę w ochronie grzybów. Odkryto tu kilka nowych dla nauki gatunków, a swoje stanowiska ma tutaj wiele gatunków zagrożonych wyginięciem.

Sytuacja formalno-prawna

Dla Puszczy Białowieskiej wydano 5 decyzji:

- ❑ 38 COM 8B.12 – 2014 rok
- ❑ 40 COM 7B.92 – 2016 rok
- ❑ 41 COM 7B.1 – 2017 rok
- ❑ 43 COM 7B.14 – 2019 rok
- ❑ 44 COM 7B.100 – 2021 rok

Odbyły się 2 Misje Monitorujące i Doradcze:

4-8.06.2016 r., oraz 24.09-02.10.2018 r.

❑ Decyzja: 38 COM 8B.12 (Doha, 2014)

Decyzją zostało zatwierdzone rozszerzenie miejsca na podstawie kryteriów IX i X oraz przyjęto deklarację **wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW)**. Ponadto wskazano zasady **ochrony i zarządzania** oraz wezwano do przyspieszenia prac nad przygotowaniem i przyjęciem **zintegrowanego planu zarządzania dla obiektu**.

❑ Decyzja: 40 COM 7B.92 (Stambuł, 2016)

Decyzją przypomniano, że Oświadczenie o **wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV/WUW)** obiektu podkreśla jej nienaruszone procesy i w konsekwencji obfitość w martwe drewno, stojące i znajdujące się na ziemi, które zapewnia bogatą różnorodność grzybów i bezkręgowców saproksylicznych. Wezwano Polskę do podjęcia niezbędnych środków do utrzymania ciągłości i integralności chronionego starodrzewu w BPN.

Sytuacja formalno-prawna cd

❑ Decyzja: 41 COM 7B.1 (Kraków, 2017)

W decyzji ponownie podtrzymano stanowisko, że komercyjne pozyskiwanie drewna w ramach całego obiektu stanowiłoby potencjalne zagrożenie dla obiektu zgodnie z ustępem **180 wytycznych operacyjnych**, wezwano Polskę do utrzymania ciągłości i integralności chronionych starych kompleksów leśnych w Puszczy Białowieskiej, a także została ponowiona **prośba o przygotowanie planu**.

❑ Decyzja: 43 COM 7B.14 (Baku, 2019)

W decyzji podkreślone jest zaniepokojenie UNESCO spowodowane przeprowadzonym na szeroką skalę wyrębem, w tym w strefie ochrony częściowej II obejmującej stary drzewostan (lata 2016-2018), wskazano także, że ma to **negatywny wpływ na wyjątkową uniwersalną wartość (WUW)**. Ponadto ponowiono wniosek o **opracowanie w trybie priorytetowym ogólnego planu zarządzania dla części polskiej**.

❑ Decyzja 44 COM 7B.100 (Chiny, 2021)

W decyzji ponownie wezwano Polskę do przyspieszenia prac nad **sporządzeniem całościowego planu zarządzania dla polskiej części**, którego nadrzędnym celem ma być **ochrona wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW)**, a także ponownie zachęcono do skorzystania z fachowej Wiedzy technicznej UNESCO i IUCN.

Raport ze wspólnej misji UNESCO i IUCN 2018

Wspólna misja Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO i reaktywnego monitoringu IUCN w Puszczy Białowieskiej odbyła się w dniach 24.09 – 02.10.2018 r. W raporcie z misji Państwo-Strona otrzymało rekomendacje i zalecenia, które należy zastosować i uwzględnić w opracowywanym planie zarządzania, w tym m.in. Zalecenie 4

Cytat: **W trybie pilnym należy opracować ogólny plan zarządzania polską częścią obiektu**, uwzględniający poniższe zalecenia:

- **Zaangażować wszystkie zainteresowane strony i interesariuszy (m.in. Park Narodowy, administrację Lasów Państwowych, naukowców z powiązanych dyscyplin, organizacji pozarządowych)**
- **Ustanowić ochronę OUV/ WUW** (*Wyjątkowa Uniwersalna Wartość*) (zgodnie z definicją zawartą w decyzji **38 COM 8B.12**) jako głównego celu planu zarządzania

Raport ze wspólnej misji UNESCO i IUCN 2018 cd

- ☐ Określić działania w zakresie zarządzania w oparciu o mapowanie cech definiujących WUW
- ☐ Zdefiniować możliwe dostosowanie (korekty) podziału na strefy w celu uproszczenia obecnej sytuacji, **bez zmniejszania obszaru wyłączzonego z czynnej gospodarki leśnej** (strefa ścisłej ochrony oraz strefy ochrony częściowej I i II)
- ☐ Dostosować wszystkie inne plany zarządzania na podstawie ogólnego planu zarządzania,
- ☐ Zdefiniować jasny system wspólnego zarządzania między Białowieskim Parkiem Narodowym, Państwową Służbą Leśną i Ministerstwem Środowiska (obecnie Ministerstwo Klimatu i Środowiska)
- ☐ Przed ostatecznym zatwierdzeniem planu należy przedłożyć Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO projekt ogólnego planu zarządzania

Założenia Projektowe

- ❑ Zawarcie umowy o dofinansowanie z NFOŚiGW 24.08.2021 r.
- ❑ Planowany termin realizacji projektu do 31.03.2023 r.
- ❑ Efekty rzeczowe
 - Opracowanie naukowo-badawcze (plan zarządzania) - 1 szt.
 - Konferencje/seminaria/warsztaty – 30 szt.
 - Sprawozdania z wykonanych prac – 2 szt.

Fot. B.Rajkowska, Puszcza Białowieska 2021 r.

Zadania, czyli co za nami

- ☐ Zebranie i analiza dostępnych materiałów i decyzji
- ☐ Budowa zespołu projektowego
- ☐ Warsztaty zespołu projektowego
 - Raport otwarcia
 - Analiza ryzyk dla planu
 - Strategia komunikacji
 - Mapowanie interesariuszy
- ☐ Budowa zespołu ekspertów
- ☐ Komitet Sterujący / pierwsze spotkanie 19.01.2022 r.
- ☐ Kwerenda literatury i dostępnych opracowań – *proces ciągły*

Zadania, co przed nami

- ☐ Kwerenda literatury i dostępnych opracowań – *proces ciągły*
- ☐ Uruchomienie strony www
- ☐ Spotkanie otwierające dla interesariuszy – **druga połowa lutego**
- ☐ Zaproszenie do współpracy zagranicznych ekspertów z UNESCO i IUCN
- ☐ Ustalenie harmonogramu warsztatów
- ☐ Praca nad poszczególnymi rozdziałami planu

Zadania, co przed nami – interesariusze kluczowi

- ☐ Białowiecki Park Narodowy
- ☐ RDLP w Białymstoku (oraz Nadleśnictwa w Białowieży, Browoku i Hajnówce)
- ☐ Samorządy lokalne (wszystkie z tego terenu): Rada Gminy oraz Wójt/Burmistrz
- ☐ Urząd Marszałkowski woj. podlaskiego
- ☐ Rada i zarząd powiatu hajnowskiego
- ☐ Polski Komitet ds. UNESCO
- ☐ Narodowy Instytut Dziedzictwa
- ☐ WWF + inne organizacje
- ☐ oraz najbardziej aktywne organizacje lokalne
- ☐ liderzy lokalni (indywidualni – być może część lokalnych przewodników, sołtysi, szefowe KGW itp. – konkretni będą identyfikowani w dalszych etapach projektu)

Komunikujmy się - działania PR, upublicznianie informacji

- ☐ Strona www – podstrona Białowieża Forest
- ☐ Social media (FB, YT) – IOŚ-PIB, MKiŚ, NFOŚiGW, BPN, lokalne instytucje (gminy)
- ☐ Działania PR i media relations (notki prasowe, informacje prasowe)
- ☐ Konferencje prasowe
- ☐ Podcast
- ☐ Content marketing
- ☐ Google Ads
- ☐ Google search

Trudności mogące mieć wpływ na „ryzyko

- ☐ Budowa muru
- ☐ Utrzymująca się pandemia COVID-19
- ☐ Konflikt na granicy polsko-białoruskiej
- ☐ Brak możliwości organizowania warsztatów i spotkań w trybie stacjonarnym
- ☐ Brak zrozumienia oraz różne definiowanie przez interesariuszy Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości
- ☐ Brak zaangażowania kluczowych interesariuszy, niewystarczająca współpraca
- ☐ Krótki czas realizacji

Komitet Sterujący

- ❑ Polski Komitet ds. UNESCO - **prof. dr hab. Marek Konarzewski**
- ❑ Narodowy Instytut Dziedzictwa - **Anna Marconi-Betka / dr hab. Katarzyna Zalasińska**
- ❑ Ministerstwo Klimatu i Środowiska - **Edward Siarka**
- ❑ Główny Konserwator Przyrody - **Małgorzata Golińska**
- ❑ Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku - **Beata Bezubik**
- ❑ Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego - **Magdalena Łyżnicka-Sanczenko**
- ❑ NGO / Fundacja WWF Polska - **Tomasz Pezold Knezević**
- ❑ Collegium Civitas - **dr Barbara Markowska - Marczak**
- ❑ Białowieska Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego - **prof. dr hab. inż. Bogdan Jaroszewicz**
- ❑ Instytut Ochrony Środowiska – PIB - **dr inż. Krystian Szczepański**

„Dojrzeć ją można z większej odległości, niż inne lasy, nie tylko z powodu równości gruntu, ale z powodu ogromu drzew i wielkiej głębi obszarów leśnych. Skutkiem tych głębin, puszcza odrzyna się na skłonie nieba niezmiernie czarno, jak gdyby wstęggą kiru, której końce idą dalej niż wzrok”.

Autor: Henryk Sienkiewicz, Z Puszczy Białowieskiej, Warszawa 1931, s. 4;

Fot. B.Rajkowska, Puszcza Białowieska 2021 r.

Dziękuję za uwagę

barbara.rajkowska@ios.edu.pl
